

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

kunta

Vastaajatahon virallinen nimi

Virtain kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Juha Viitasaari, kaupunginjohtaja, puh. 044-715 1201, etunimi.sukunimi@virrat.fi

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Perusturvalautakunta 15.9.2020

Kaupunginhallitus 21.9.2020

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Sote-uudistus saattaa luoda edellytyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhdenvertaisuuden parantamiselle. Se ei kuitenkaan riittävällä tavalla huomioi kuntien erilaisuutta ja palvelutuotannon erilaisia toimivia ratkaisuja. Kuntien asukkaiden palvelutarpeet ovat erilaisia erityyppisissä kunnissa. Harvaan asutuilla alueilla tulee huomioida väestön palvelujen tarve ja erilaisuus suhteessa suuriin kaupunkiseutuihin. Aidot lähipalvelut kaikissa kunnissa tulee turvata. Harvaan asutuilla alueilla pitkien etäisyyksien päässä, kuten meillä Virroilla, on onnistuttu tuomaan tiettyjä erikoislääkärin palveluja lähelle ihmisiä alueen erityispiirteet huomioivilla ratkaisuilla. Siitä pitää pystyä jatkossakin pitämään kiinni.

Sote-uudistuksella voidaan vaikuttaa vain pieniltä osin väestön hyvinvointi- terveyserojen kaventamiseen. Terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen edellyttää myös kuntien järjestämisvastuulle jäävien palvelujen ja niiden rahoituksen turvaamista. Kuntien heikkenevä taloustilanne vaikuttaa suoraan kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen edellytyksiin.

Lakiehdotuksessa sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät kuntien järjestämisvastuulta sotemaakunnille. Kunnan muut, kuntalaisen hyvinvointiin merkittävästi vaikuttavat palvelut, kuten varhaiskasvatus, perusopetus, toisen asteen koulutus, kulttuuri- ja liikuntapalvelut jäävät edelleen kuntien järjestämisvastuulle ja sote-palvelut erkaantuvat sote-maakunnan järjestettäväksi. Näiden palvelujen yhteensovittaminen tulee huomioida paremmin. Asiakkaan yhdenvertaiset ja sujuvat palvelut edellyttävät yhteistyötä kuntien ja sotemaakunnan toimijoiden kesken yhteistyön eri tasoilla.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Esitetyn lakiluonnoksen painopiste on nähdäksemme kansallisen tason toimintaa painottava. Se keskittyy kansallisen ohjausmekanismin sekä suorituskyvyn

parantamiseen. Sen sijaan kansalaisten tasa-arvon kannalta elintärkeä alueellinen ja paikallinen pelastustoimi tulisi ottaa vahvemmin huomioon. Nykyjärjestelmään nähden toiminnan turvaamiselle ja kehittämiselle olennaista ei olekaan valtakunnallinen ohjausmekanismi, vaan pikemmin resurssien allokointi alueellisista tarpeista lähtevien ratkaisujen kehittämiseen. Fyysisesti lähellä sijaitsevat lähipalvelut ovat harvaan asutuilla alueilla elinehto eikä uudistuksella tule esimerkiksi aiheuttaa vastenaikojen pitenemisiä.

Kaikkiaan valtiollinen ohjausmekanismi ja alueellinen riskitasoihin perustuva rahoitusmalli eivät ole nähdäksemme selkeästi yhteensovitettuja. Sen sijaan huomion tulisi olla alueellisen ja paikallisen pelastustoiminnan läsnäolon turvaamisessa. Esitämmekin huolestuneina, onko etenkin maaseutumaisilla alueilla mahdollisuus tulla yhdenvertaisella tavalla huomioiduksi palvelutasoon vaikuttavassa riskitasojen määrittelyssä. Esimerkiksi esityksen vaikutuksia alueelliseen ja paikalliseen pelastustoimen valmiuteen ja varautumiseen ei ole nähdäksemme huomioitu. Hallinnolliset rajat eivät saa olla este

pelastustoimen kehittämiselle tai operatiiviselle toiminnalle maakuntien välillä tai rajaalueilla.

Esityksen eduksi on katsottava, että se mahdollistaa nykyistä paremmin synergiaetujen löytämisen ja hyödyntämisen pelastustoiminnan ja ensihoitopalveluiden kesken. Vastaavia pilotteja ollaan jo

toteuttamassa esimerkiksi Pirkanmaan sairaanhoitopiirin ja Keiturin Sote Oy:n yhteistyöllä Virroilla. Suosittelemme tutustumaan tällaisten olemassa olevien ja paikallista palveluiden saavutettavuutta parantaviin toimintamalleihin osana valmistelua.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Ehdotuksella on tarkoitus luoda edellytykset itsehallinnolle kuntia suuremmalla alueella sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiselle sotemaakunnan toiminnassa. Maakuntalain säännökset valtuuston vaaleista, päätöksenteosta ja asukkaiden vaikuttamismahdollisuuksista vastaavat pitkälti kuntalain säännöksiä. Kuntalaki muodostaa hyvän ja koetellun mallin lainsäädännölle.

Itsehallinnon ja demokratian toteutumisen kannalta olennaista on kuitenkin myös se, millainen päätösvalta vaaleilla valituilla maakunnan valtuutetuilla ja muilla päätöksentekijöillä on tosiasiasa. Pitkälle palvelujen järjestämiseen ulottuva ministeriön ohjaus sekä maakuntien rahoitusmalli rajoittavat tosiasiallisesti itsehallintoa ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia maakunnassa. Myös maakunnilta puuttuva verotusoikeus heikentää itsehallintoa ja demokratian toteutumista. Maakunnilla tulisi olla itsenäisempi oikeus päättää palvelujen järjestämisestä ja esimerkiksi mahdollisuus sopia kuntien

kanssa palvelujen järjestämisvastuusta alueellaan.

Kuntalaisen kannalta riskinä on päätöksenteon siirtyminen yhä kauemmas asukkaasta sekä sekavana näyttäytyvä palvelujen järjestämisen koneisto. Kunnan asukkaalta vaaditaan aktiivisuutta vaikuttaa sekä paikallisiin että alueellisiin asioihin ja perehtymistä eri hallinnon tasojen tuottamiin palveluihin. Kunnallisen päätöksenteon haasteeksi uhkaa tulla myös uudistuksen myötä merkittävästi pienenevä tulo-rahoitus, mikä rajoittaa

pahimmillaan merkittävästi julkishallinnon toimintaa. Yksittäisenä kohtana demokratiaa uhkaa myös lain tuoma säätely esimerkiksi kuntien todellisesta mahdollisuudesta päättää kunnallisveroprosentistaan vuodelle 2023.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä pääosin

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu säätely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

ei pääosin

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

ei pääosin

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei pääosin

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Uhkana on, että maakuntien rahoitusta ohjaa liiaksi kansallinen ohjaus eikä tästä syystä maakuntien autonominen asema toteudu riittävästi. Tämä vaikuttaa myös palvelutasoon myös paikallistasolla.

Investointien osalta olisi tärkeää, ettei investoinneista ja lainanotosta päättäminen keskity liiaksi, vaan maakunnalliset valtuudet riittävät järkevään investointien toteuttamiseen niin harkitusti pitkällä aikavälillä kuin nopeita ratkaisuja edellyttävissä tilanteissa. Pahimmillaan liian säädellyt investoinnit ja raamiajattelu uhkaavat tasa-arvoisten palveluiden tuottamista alueiden sisällä.

Maakunnalla tulisi olla mahdollisuus arvioida omista lähtökohdistaan, onko tarkoituksenmukaista sopia tehtävien hoitamisesta kunnan kanssa. Sopimismahdollisuus on tarpeen esimerkiksi ympäristöterveydenhuollon, kotouttamisen ja kuntouttavan työtoiminnan tehtävissä sekä opiskeluhuollon, psykologi- ja kuraattoripalveluissa. Maakunnalla tulisi olla mahdollisuus ottaa kunnalta tehtävä hoitaakseen täyttä korvausta vastaan ja toisaalta

mahdollisuus siirtää järjestämisvastuuta harkitsemassaan laajuudessa kunnalle.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tulisi nostaa merkittävään asemaan myös valmistelussa sen sijaan, että niihin luodaan päällekkäisiä rakenteita.

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

ei

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei pääosin

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei pääosin

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä pääosin

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä pääosin

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

ei pääosin

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Pohjanmaan maakunta.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Kysymys 14

Kuntien vastuulle on määritelty hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, mutta vastaava rooli on myös maakunnilla. Emme katso tätä byrokratiaa lisäävää päällekkäisyyttä tarkoituksenmukaisena, sillä hyte-työn tulee painottua konkretiaan ja kannustaa ennaltaehkäisevään otteeseen lähellä asiakasta. Tästä syystä 3. sektori on tärkeä ottaa vahvemmin mukaan hyte-toimiin yhteistyössä kuntien kanssa.

Kysymys 15

Järjestämisen ja palveluntuotannon osalta lakiesityksessä on luotu rajausta sote-maakunnan alueelle. Emme katso tätä tarpeelliseksi, koska aluekytkentä sisältyy jo maakunnan asukas - käsitteeseen. Rajausta on näiltä osin täsmennettävä ja otettava kantaa myös muun muassa ostopalvelujen ja palvelusetelin käyttöön yli rajojen. Tällaiset asiat vaikuttavat pitkässä juoksussa maakuntien reuna-alueiden mahdollisuuteen tuottaa palveluita järkevällä ja kustannustehokkaalla tavalla. Jos oma toiminta on kiellettyä maakunnan ulkopuolella, on tarkennettava sitä, koskeeko vastaava rajausta myös muita tuotantotapoja ja arvioitava sen vaikutukset palvelujen järjestämiseen.

Kysymys 16

Säätelyssä tulee huomioida julkisen osakeyhtiön ja yksityisten osakeyhtiöiden välinen ero. Silloin kun kyseessä on 100 % julkisen organisaation omistama osakeyhtiö, tulee maakuntavaltuustolle antaa mahdollisuus delegoida julkista valtaa myös yhtiölle ja sen työntekijöille. Muutenkin näissä tapauksissa tulisi vielä vahvemmin huomioida julkisomisteiset yhtiöt julkisina toimijoina eikä verrannollisina yksityisiin yhtiöihin.

Kysymys 18

Ehdotettujen pykälien säätely menee osittain pidemmälle kuin voimassa olevassa hankintalaissa on säädetty. Siksi vähintään perusteluissa olisi hyvä tuoda selkeästi esiin, miltä osin järjestämislaissa on tarkoitus säätää asiasta hankintalaista poikkeavasti. 16 §:n mukaan yksityisen palveluntuottajan alihankinnan edellytetään olevan vain täydentävää. Alihankinta on laillinen ja usein tarkoituksenmukainen organisoitumisen muoto, joka mahdollistaa myös pienten ja aloittavien yritysten markkinoille pääsyn. Rajoittamalla alihankintaa keinotekoisesti ja perusteettomasti

lainsäädännöllä heikennetään merkittävästi erityisesti pienten yritysten asemaa, jotka tarjoavat paikallisesti hyviä ja joustavia paikalliset tarpeet huomioivia lähipalveluja.

Kysymys 21

Valmiuskeskus tulisi olla kaikissa maakunnissa, ei pelkästään yliopistosairaalaa ylläpitävissä maakunnissa. Keskittämällä näitä toimintoja lisätään alueellista eriarvoisuutta ja pahimmillaan sen kautta heikennetään kansalaisten tasapuolista palveluiden saantia.

Muut vapaamuotoiset huomiot

Sote järjestämislain 4:ssä säädettäisiin palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta. ”Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä sote-maakunnan väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita.”

Laissa tulisi tarkemmin avata lähipalveluiden käsitettä. Nyt lähipalveluita ei ole määritelty selkeästi kuin koulupsykologin ja -kuraattorin osalta. Lähipalveluiden yhtenäinen ja riittävän läsnäolon takaava määrittely on olennaista uudistuksen perustuslainmukaisen ja kansalaisten ja alueiden kannalta tasavertaisen toteutumisen saavuttamiseksi. Vaikka digitaaliset palvelut mahdollistavat erilaisten lähipalveluiden tuottamisen, on monia palveluita välttämätöntä tuottaa myös maantieteellisesti lähellä kaikkia asukkaita. Harvaan asutuilla alueilla, pitkien etäisyyksien päässä tulee jatkossakin olla sotepalvelutuotantoa lähipalveluna niin lapsiperheille, työkäisille kuin vanhusväestölle. On huomioitava, että julkinen liikenne ei ole samanlaista reuna-alueilla kasvukeskuksissa. Myös tästä syystä lähipalveluiden turvaaminen monelle kunnalle on elinehto.

Lakiesityksestä puuttuvat myös kannusteet toiminnan kehittämiseksi etenkin paikallisella tasolla. Tämä tulisi huomioida paremmin lainsäädäntötasolla, joka nyt keskittyy pitkälti ministeriöiden ohjausmekanismien luomiseen.

Maakunnalla on oltava mahdollisuus päättää omasta palvelutuotannostaan. Kaiken kokoisten kuntien ja kaupunkien palveluntuotantoon on kehittynyt toimivia järjestelmiä, joissa on erilaisia toimijoita. Maassamme on kuitenkin alueellisesti ja myös kansallisesti merkittävässä roolissa olevia julkisomisteisia yhtiöitä. Näiden erityisrooli tulee huomioida. Yksi tällainen on Virrat–Ruovesi - yhteistoiminta-alueella toimiva, Virtain kaupungin 100 % omistama Keiturin Sote Oy. Sen ulkoistus perustuu sopimukseen, joiden olemassa olo ei ole tarkoituksenmukaista vaarantaa. Tämän vakiintuneen palveluntuottajan

toimintamahdollisuudet on turvattava eikä sen toimintamahdollisuuksia tule rajoittaa myöskään ylimaakunnallisessa yhteistyössä.

Lääkärit eivät voisi toimia myöskään julkisomisteisissa yhtiöissä virkavastuussa. Tämä on merkittävä ongelma, koska olemassa oleville kuntien yhteistyömuodoille on olemassa hyvät ja toimivat käytänteet. Silloin, kun palvelua tuottava yhtiö on julkisen omistama, pitäisi maakuntavaltuustolla olla mahdollisuus antaa oikeus tehdä viranhaltijapäätöksiä julkisessa yhtiössä.

Samalla tavalla myös laajemmassa palvelutuotannossa toimivat Tekonivelsairaala Coxan ja Tampereen Sydänsairaalan toimintaa ei tule rajoittaa vain maakunnalliseen toimintaalueeseen, kuten nykyisessä lakiluonnoksessa on tehty.

Liian tiukat rajoitteet sote-maakunnan yksityisille palveluntuottajille ovat merkittävä ongelma, koska kuntien paikallisesti hyvin toimiville yhteistyömuodoille yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on olemassa hyvät ja toimivat käytänteet, jotka tällä rajoitustoimenpiteellä pakotettaisiin purkamaan. Julkisen vallan käyttöä sisältyy esimerkiksi lastensuojelun sijaishuoltoon, kehitysvammaisten erityishuoltoon sekä ikääntyneiden asumispalveluihin. Vammaisten ympärivuorokautisen hoidon asumispalveluista yksityisten osuus on maassamme 48,9%. Ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoidon asumispalveluissa yksityisten osuus on maassamme vähintään 33,9% käyttökustannuksista.

Suomessa on hoiva-alan yrityksiä noin 18 000, joista Pirkanmaalla noin 800. Sen lisäksi, että lakiesitys heikentäisi toteutuessaan asiakkaiden palveluja ja rikkoisi hyviä paikallisia käytäntöjä, joita on onnistuneesti tehty palvelujen turvaamiseksi, se merkitsisi kuoliniskua useille yksityiselle ja kolmannen sektorin toimijalle, vaikuttaen siten myös erittäin kielteisesti kuntien työllisyyteen ja elinvoimaisuuteen.

Lakiesitys on luonteeltaan yhtiövastainen eikä huomioi riittävästi myöskään 3. sektorin ja säätiöiden toimintamahdollisuuksia. Nämä pitävät yllä laadukkaita yksiköitä esimerkiksi tulevaisuudessa yhä kriittisemmässä roolissa olevissa vanhuspalveluissa. Nyt esitetyllä lainsäädännöllä ajetaan alas tällaista toimintaa. Tämä on huomioitava myös kilpailuttamisten ohjauksessa, koska pienten laadukkaiden yksiköiden mahdollisuudet

olemassa oloon on turvattava.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaita

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä pääosin

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

Ei kantaa.

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaatavuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä pääosin

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

Ei kantaa.

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

Ei kantaa.

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

6 § Pelastustoimen palvelutasopäätös

Muutosesitys: lisätään maakunnalle velvoite kuulla kuntia pelastustoimen palvelutasopäätöksestä.

9 § Pelastustoimen neuvottelukunta

Muutosesitys: Perusteluosaan lisätään maininta, että pelastustoimen neuvottelukunta kuulee työssään kuntia.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Sisäministeriöllä ja aluehallintovirastolla on joiltain osin päällekkäisiä vastuita esimerkiksi seuranta- ja arviointivelvollisuuden osa-alueella. Näitä roolien sekaantumisia tulisi välttää.

Monelta osin on parempi, kun päätösvaltaa voidaan säilyttää maakunnallisella tasolla, jolloin voidaan paremmin huomioida alueellisia ja paikallisia tarpeita.

Paikallisen toimintakyvyn varmistamisessa sopimuspalokuntien rooli on elintärkeä

uudistuksen jälkeenkin. Kansallisen ohjauksen lisääntyessä ei tule aiheuttaa tämän vaarantumista, koska se olisi uhka niin kansalliselle kuin paikalliselle valmiudelle ja varautumiselle. Sopimuspalokunnat perustuvat merkittävään vapaaehtoiseen resurssiin, mistä syystä niiden huomioiminen on erityisen tärkeää.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä pääosin

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

kyllä pääosin

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

ei pääosin

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

kyllä pääosin

40. Voimaantulolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Ei kantaa.

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

ei pääosin

44. Voimaantulolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

7 luku Erinäiset säännökset

53 § Kunnan tuloveroprosentti

”vuonna 2023 Kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä 12,63 prosenttiyksiköllä”

Kuntien hallinto perustuu kunnan asukkaiden itsehallintoon. Kunnilla on verotusoikeus. Ko. 53 §:n mukainen kirjaus kuntien vuoden 2023 tuloveroprosentista rajoittaa kunnallista itsehallintoa. Kunnalla voi olla tarve nostaa tai laskea veroprosenttia ja siihen kunnalla tulee itsehallintonsa perusteella olla oikeus.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaantulolaista.

Kysymys 37

Kokoonpano ja tehtävät on määritelty lakiesitykseen oikeasuuntaisesti, mutta aikataulu uudistuksen toimeenpanon osalta on haasteellinen ja tämä tuo haasteen myös tehtävien laajuuden kannalta lyhyellä aikavälillä.

Myös kunnilla on rooli uudistuksen edistämässä ja toimeenpanemisessa siirtymävaiheessa. Esimerkiksi kunnat on veloitettu antamaan virka-apua sotemaakunnalle. Tämä tehtävä työ tulisi kompensoida kunnille täysimääräisesti, ettei kulu aiheuta säästöpainetta muihin kuntien toimintoihin.

Kysymys 38

Mikäli lainvalmistelussa edetään lakiluonnoksessa esitetyn ratkaisun pohjalta, tulee varmistaa, ettei kunnille aiheudu omistamiinsa sote-kiinteistöihin liittyviä taloudellisia riskejä ja seuraamuksia. Siirtymäkauden sitovan vuokrajakson tulee olla esitettyä (3 + 1 vuotta) pidempi, vähintään 5 vuotta, jotta kunnat voivat varautua ja valmistautua mahdollisiin palveluverkon muutoksiin. Myös siirtymäkauden jälkeen laadittavat vuokrasopimukset ja muut sopimukset on määriteltävä laadittavaksi siten, että vuokrataso mahdollistaa laadukkaan ja ennakoivan kiinteistöpidon, investointien riskittömän toteuttamisen sekä omaisuuden arvon säilyttämisen.

On suuri uhka, että palveluiden keskittyessä hyviäkin kiinteistöjä palautuu kuntien rasitteeksi. Kyseiset kiinteistöt ovat suunniteltuja sosiaali- ja terveyspalveluita varten. Järjestämis- ja tuottamisvastuun ollessa maakunnalla kyseiset kiinteistöt kunnille haastavia ottaa käyttöön eikä niiden kunnostus uusiokäyttöön ole helppoa kuntien rahoituksen pienentyessä. Tästä muodostuu pahimmillaan arvaamattomia haasteita.

Sote-maakuntien investointeja koskevaa rahoitus- ja ohjausjärjestelmää tulisi kehittää siten, että sote-maakunnille muodostuisi mahdollisuus hankkia kunnilta omistukseensa palvelutoiminnassa tarvittavia toimitiloja.

Kysymys 40

Tukipalveluhenkilöstön osalta kirjaukset vaativat täsmentämistä siltä osin, että siirtyykö myös kuntien yhtiöiden henkilöstö samalla periaatteella. Esimerkiksi Virrat–Ruovesi -yhteistoiminta-alueella Virtain 100 % omistama Keiturin Sote Oy tuottaa itse myös osan tukipalveluista. Oletuksenamme on, että yhtiön henkilöstö ja omaisuus siirtyvät maakunnalle. Mielestämme tämä tulisi selventää lakiesitykseen.

Kysymys 43

Talouden muuttunut toimintaympäristö on tuonut uusia, huomattavia riskejä uudistuksen toteuttamisen näkökulmasta. Sote-uudistus aiheuttaa jo yksin kuntien tulevien vuosien talouteen poikkeuksellista epävarmuutta. Tätä epävarmuutta lisää merkittävästi vallitseva koronaviruspandemia, joka on jo aiheuttanut kunnille merkittäviä taloudellisia haasteita ja johtanut kuntien ja sairaanhoitopiirien palvelu- ja hallintojärjestelmien merkittävään kuormitukseen. On ilmeistä, että pandemiatilanne tulee kuormittamaan kuntia ja kuntayhtymiä, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa myös jatkossa, jolloin voimavarat sote-uudistuksen toimenpänön ovat kunnissa varsin rajalliset.

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

kyllä pääosin

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei pääosin

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei pääosin

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

kyllä

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei pääosin

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1

päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Olennaisena seikkana on turvata kansalaisten tasapuoliset mahdollisuudet sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä palo- ja pelastustoimen palveluihin. Nähdäksemme tämä tavoite ei täysin toteudu esityksessä, sillä maakunnallinen hallinto ja sote-maakuntien rahoitus- ja ohjausmalli ohjaavat vahvasti keskitettyihin ratkaisuihin eivätkä huomioi riittävästi erilaisia tapoja tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluita. Esityksessä tulisi kiinnittää enemmän huomiota

alueellisiin tekijöihin ja esimerkiksi lähipalveluiden määrittelyyn, mikä on elinehto laajassa ja osin harvaan asutussa maassamme.

Kuntien ennaltaehkäisevään työhön tulisi antaa kannustimia esimerkiksi rahoitusinstrumenteilla. Muuten riskinä on, että palveluissa korostuu tulevaisuudessa yhä enemmän kalliit hoidot, kuten erikoissairaanhoido. Kansallisesti olennainen suunnanmuutos pitäisi tehdä kohti palveluiden ja toimintojen ennaltaehkäisevää otetta.

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei pääosin

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

ei pääosin

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Kysymys 55

Kuntien taloudellisen kantokyvyn varmistaminen on ehdoton edellytys sille, ettei sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus vaaranna muita kunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita tai muuten kuntien elinvoimaisuutta. Esityksessä on ehdotettu, että kuntien tulorahoitus vähenisi myös yhteisöveron jaon osalta. Tämä on huolestuttava suunta, sillä yhteisövero on kunnan elinvoimaisuuden mittari ja aito kannustin kehittää kuntaa. Yhteisövero tulisi tulouttaa kuntaan vahvemmin, sillä se ei kytkeydy yhtä suorasti sosiaali- ja terveyspalveluihin, vaan kuntiin jäävän elinvoimatehtävän toteuttamiseen

Muut vapaamuotoiset huomiot

Peruslain kannalta on olennaista huomata lisäksi, ettei kuntien autonomiaa tule vaarantaa. Esitysluonnoksessa on kuitenkin piirteitä esimerkiksi kuntien rahoituksen osalta, jotka nähdäksemme puuttuvat kuntien autonomiaan. Esimerkiksi vuoden 2023 kunnallisveron määrittelyssä kuntien mahdollisuus veroprosentin ja siten toimintansa rahoituksen määrittelyyn on sidottu.

Kaiken kaikkiaan rasitus kuntien taloudelliselle kantokyvylle on suuri, sillä aiemmin tehdyt ja tulevaisuudessa väistämättä eteen tulevat investoinnit ovat vaatineet ja vaativat lainanottoa, mutta haaste takaisinmaksulle tulee olemaan merkittävästi suurempi rahoituksen kaventuessa. Onkin todennäköistä, että liian suuren muutoksen myötä julkiseen talouteen tulee paine muiden tukimekanismien kehittämiseksi kuntien perusinfrastruktuurin ratkaisujen

varmistamiseksi.

Monipaikkaisuuden lisääntymisen tuomien tarpeiden vuoksi on myös harkittava, tuleeko väestön vapaa-ajan asuminen huomioida suunniteltaessa verotuksellisia ratkaisuja. Pandemia on osoittanut, että myös niiden harvaan asuttujen alueiden palveluiden on voitava tarjota asukaslukua suurempaa kapasiteettia vastatakseen mahdolliseen vapaa-ajan asukkaiden palvelutarpeeseen. Samalla verorahoitus kohdistuu kyseisten henkilöiden osalta

vakitukselle asuinpaikkakunnalle. Tämä haaste olisi paikallaan ratkaista uudistuksen yhteydessä.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei pääosin

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

-

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

-

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämismääräyksiin Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämismääräys, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämismääräys; 4, 5 ja 10 §)?

ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Uudistusta valmisteltaessa on vielä harkittava ja arvioitava tarkkaan, onko Uudenmaan erityisasema kaikilta osin perusteltu ja erityisesti, vaikuttaako sitä koskevat ratkaisut epäsuorasti muiden alueiden toimintamahdollisuuksiin. Esimerkiksi palveluiden yhdenvertaisuus ei välttämättä toteudu, mikäli palveluita keskitetään Uudenmaan alueelle. Toisaalta myös Uudenmaan ulkopuolella sijaitsevien ja

kansallisessa roolissa toimivien palveluntarjoajien mahdollisuudet nykyisen kaltaiseen valinnanvapautta hyödyntävään toimintaan on turvattava.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

kyllä

73. Pidätekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä pääosin

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

-

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

ei pääosin

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei pääosin

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

ei

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Vaikutusten arviointi on tärkeintä, kun olemme tekemässä yhtä Suomen historian suurinta uudistusta. Nähdäksemme sitä ei ole tehty riittävällä laajuudella kaikkiin kansalaisiin vaikuttavan kuntasektorin osalta. Vaikutuksia syntyy sijainniltaan ja kooltaan erilaisiin kuntiin. Onkin syytä ennen lopullisten päätösten tekemistä tehdä laaja arviointi uudistuksen vaikutuksesta kuntien talouteen, toimintakykyyn ja elinvoimaisuuteen laajemmin kuin vain verotuksen tai vastaavien arvioitujen lyhyen tähtäimen mittareiden perusteella.

Uudistus heikentää kaupungin verotulokertymän kasvua ja investointikykyä sekä lisää kuntien riippuvaisuutta valtionrahoituksesta. Uudistus vaikuttaa kuntien kykyyn rahoittaa elinvoimaiseen ja turvalliseen elinympäristöön tarvittavia investointeja ja lisää rahoituksen epävarmuutta erityisesti pitkällä aikavälillä. Pidemmällä aikavälillä muutos talouteen on suuri, koska kunnallisveron ja yhteisöveron leikkausten jälkeen verotulojen vuosittainen euromääräinen kasvu on nykytilannetta pienempää.

Etenkin taloudelliset vaikutukset voivat olla jo lyhyelläkin aikavälillä kompleksisia ja syvälle rakenteisiin vaikuttavia. Mikäli vaikutukset ulottuvat esimerkiksi kasvatukseen ja koulutuksen piiriin heikentäen niiden ennaltaehkäisevää työtä, saattaa lopputuloksena olla myös kasvavat sosiaali- ja terveyskulut.

Vaikuttavuusarvioinnin tueksi on arvioitava myös kaikkien sidosryhmien osallisuutta ja vaikuttamisarviota uudistuksen valmistelussa. On tärkeää, että kaikki olennaiset tahot tulevat aidosti kuulluksi ja osallistetuksi valmisteluun. Muuten on vaarana, että kansalaisten tasapuoliset mahdollisuudet palveluiden saavuttamiseen ja terveeseen elämään valitsemassaan asuinpaikassa vaarantuu.

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Jo aiemmassa valmistelussa suunnitellut toimenpiteet ovat tarkoituksenmukaisia, mutta esityksen mukainen aikataulu on liian tiukka kattavalle ICT-muutostyölle. Tällä hetkellä yhteensovittaminen perustuu vapaaehtoisuuteen eikä etenkään pienissä kunnissa ole riittävää resurssia toteuttaa kattavaa muutosta halusta ja olemassa olevista kanavista huolimatta. Lisäksi on huomattava, että yhtenäen etenevä digitalisaatio, uudet palvelut ja toimintatavat tuovat jatkuvasti laajenevaa tarvetta esimerkiksi uusien ja laajenevien palvelinympäristöjen käyttöönottoon, mikä lisää kustannuksia.

On myös huomattava, että muutuskustannus kunnille tulee olemaan suurempi kuin vain maakuntaan siirtyvän resurssin verran, sillä resurssoinnin kaventuessa jäljelle jäävät toiminnot eivät välttämättä suoraan skaalaudu jäljelle jäävään tarpeeseen, vaan esimerkiksi siirtyvän henkilöstön tilalle saatetaan tarvita uusia rekrytointeja.

Kun yhteiskunnan muidenkin osa-alueiden digitalisaatio etenee jatkuvasti, on toimialalla merkittävä paine moninasiin ratkaisuihin tarpeisiin vastaamiseksi ja projektien läpisaattamiseksi. Tämä aiheuttaa helposti tarpeen hyödyntää yksityisiä palveluntarjoajia muutosprosessien tukena.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

Uhkana olisi, että yksittäiset, mutta paikallisesti merkittävät, toimijat, kuten vanhustenpalveluita tuottavat yhdistykset, eivät mahdollisesti pystyisi ilman merkittäviä hallinnollisia muutoksia olemaan mukana kilpailutuksissa. Tämä aiheuttaa jo vuonna 2022 merkittävän paineen toteuttaa alueellamme investointeja, sillä esimerkiksi julkisomisteisten tehostettujen palveluasuntojen määrä on riippuvainen monitoimijaisesta verkostosta.

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

a) vuosina 2021-2022?

Sosiaali- ja terveystaluiden hankintasopimukset eivät käsittäksemme kata esityksen kannalta kriittistä osuutta toiminnastamme, joten sopimuksia ei olisi tarpeen mitätöidä. Tämä vaatii kuitenkin, että sataprosenttisesti Virtain kaupungin omistama Keiturin Sote Oy tunnistetaan julkisena palveluntuottajana eikä yksityisenä.

Mikäli muut kuin Keiturin Soten tuottamat ulkoistetut palvelusopimukset mitätöitäisiin, mitätöinnin vuoksi joutuisimme luopumaan noin puolesta vanhusten tehostetun palvelutuotannon paikoista. Tämä aiheuttaisi merkittävän investointipaineen jo vuonna 2022, koska kyseiset kiinteistöt ovat yhdistysten tai yksityisten yhtiöiden omistuksessa. Lisäksi mitätöinti aiheuttaisi ongelman lääkärien ja joidenkin muiden erityisasiantuntijoiden

saatavuuteen alueellamme.

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

kyllä

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

sote-integraatio

muuta, mitä?

Kaikki edellä esitetyt kohdat

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

Pirkanmaan sote-maakunta

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Kysymys 77

Riskinä on, että päätöksenteko keskittyy kansallisen tason ohjaukseen, jossa ei huomioida riittävästi paikallisia tarpeita sekä maakunnan autonomista mahdollisuutta päättää palveluistaan.

Kysymys 78

Ohjausmalli on luonteeltaan varsin keskitetty. Ohjausmallin painopistettä tulisi siirtää alueellisten ja paikallisten tarpeiden tunnistamiseen sekä ottaa vahvemmin mukaan muita sidosryhmiä, kuten kuntia.

Muut vapaamuotoiset huomiot:

Koulupsykologit ja kuraattorit

Uudistuksessa opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalvelut koottaisiin nykyistä suurempiin hallinnollisiin yksiköihin sote-maakuntaan. Opiskeluhuollon kuraattorit ja psykologit toimivat nykyään pääosin opetustoimen alaisuudessa. Nykyistä järjestelyä on pidetty hyvänä siinä suhteessa, että palvelujen järjestäjä tuntee oppilaitosympäristön ja myös oppilaiden ja opiskelijoiden tarpeet hyvin. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain ensisijainen tehtävä on yhteisöllinen oppilashuolto, jonka tuloksellinen toteuttaminen edellyttää kuraattoreilta ja psykologeilta kouluyhteisön tuntemista ja tiivistä läsnäoloa kouluyhteisössä.

Koulukuraattorien ja –psykologien tulisi jatkossakin olla kuntien palveluksessa, eikä siirtyä edellä esitetyn perusteella sote-maakuntaan.

Hankintojen toteuttaminen maakunnassa

Jotta riittävä palveluntuotanto tulisi toteutetuksi, on olennaista varmistaa riittävä hankintaosaaminen sote-kilpailutuksissa. Kaiken kokoisissa kunnissa ja kaupungeissa sosiaali- ja terveysala työllistää laajan määrän pieniä yrityksiä ja yhdistyksiä. Nämä toimijat pitävät jopa tiettyjä toimintoja olemassa. Niillä ei kuitenkaan ole usein mahdollista osallistua kilpailutuksiin, jos ne on kilpailutettu liian suurissa kokonaisuuksissa. Kilpailutusten pilkkominen tai muut erilaiset toimijat huomioon ottavat ratkaisut vaativat kuitenkin monipuolista hankintalain tuntemusta ja kilpailutuskäytäntöjen soveltamista.

Tästä syystä maakunnan henkilöstön hankintaosaaminen tulee varmistaa riittävällä tavalla sekä mahdollisuuksien mukaan on huomioitava jo maakuntien ohjausta suunniteltaessa, miten mahdollistetaan laadukkaiden ja erittäin tärkeiden pienten toimijoiden mahdollisuudet harjoittaa

edelleen työtään osana palveluketjuja. Palveluketjujen lisäksi monipuolisen tuottajakentän olemassa olo turvaa suoraan myös elinvoimaisuutta ja työpaikkojen säilymistä

harvaanasutuilla ja maakuntien reuna-alueilla.

Sote- ja pelauudistus yleisesti

Meneillään oleva uudistus on kokoluokassaan ja merkityksessään niin suuri, että pidämme tärkeänä voimavarojen ja poliittisen tahdon keskittämistä siihen. Uudistukseen ei tule sisällyttää muita toimialoja tai toimintoja kuin nyt suunnitellut. Se häiritäisi merkittävästi tämän uudistuksen toteuttamista. Mielestämme ei ole myöskään toiminnallisesti tarkoituksenmukaista siirtää muita vastuita kunnilta maakunnille kuin nyt esitetyt.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Viitanen Henna
Virtain kaupunki